

Хронологија односа и интеграција

Руско–белоруски односи, као односи две независне државе, почели су са потписивањем „Беловежског споразума“ и образовањем Заједнице независних држава, 8. децембра 1991. године.

Д

Дипломатски односи успостављени су 25. јула 1992. године, а већ 13. новембра, исте године, потписан је Споразум о слободној трговини.

Русија је своју корист нашла у изузетно значајном геополитичком и војностратешком положају Белорусије. Постојећи војностратешки објекти подигнути у време заједништва, представљали су знатну уштеду у обезбеђивању западне границе Русије. У исто време овакви објекти у Летонији и Украјини уништавани су и постајали недоступни руској војсци.

У време распада, Русија, окружена бројним републикама СССР-а, није имала развијену царинску инфраструктуру (коју у потпуности нема ни данас), тако да јој је Белорусија, поред Украјине, представљала важног партнера.

Са друге стране Русија је Белорусији отворила своје велико тржиште са бројним преференцијалима. Савез се развијао у позитивном смеру, међутим имао је много противника, како у круговима западних политичара, тако и међу белоруском опозицијом.

Непосредно после избора, јула 1994. године, новоизабрани председник, Александар Лукашенко, ангажује се на процесу зближавања двеју земаља. Десетогодишњи споразум о пријатељству и добросуседским односима потписан је фебруара 1995. године, а на темељу будућег Савеза Русије и Белорусије, настала је Заједница двеју земаља 2. априла 1996. године. Г одину дана касније, 2. априла 1997. године, име Заједнице промењено је у Савез Русије и Белорусије.

Децембра
1998

. године потписано је неколико протокола о сарадњи чија је примена омогућила политичку, економску и социјалну интеграција двеју држава.

Белоруска страна предлагала је облик федерације који би подразумевао заједничког председника, државне органе, симболе, држављанство, војску, валуту итд. док је руска страна инсистирала на убрзаној приватизацији белоруских предузећа и на демократизацији политичког живота у Републици

□ Белоруска страна предлагала је облик федерације који би подразумевао заједничког председника, државне органе, симболе, држављанство, војску, валуту итд. док је руска страна инсистирала на убрзаној приватизацији белоруских предузећа и на демократизацији политичког живота у Републици. У оквиру Споразума о оснивању заједнице, Белорусија је послала Русији своју верзију нацрта коју је Борис Јељцин одбио да потпише јер тада није имао потребну подршку Думе. Јељцинов поступак изазвао је прве варнице на релацији Минск-Москва.

Споразум о стварању Савезне Државе Русије и Белорусије потписан је 8. децембра 1999
9
године.

Нова страница у односима

Доласком Владимира Путина на власт, 2000. године, настаје ново поглавље у односима двеју држава. Путин није благонаклоно гледао на Савез попут свог претходника. Путинова идеја била је да однос две земље буде сразмеран односу економске моћи и

Пише: Филип Андрејевић
понедељак, 15 новембар 2010 15:38

броја становника, док је Лукашенкова идеја била да се у заједничкој држави председници међусобно смењују, уведе заједнички устав и валута. Белорусији се практично предлагала интеграција у састав Русије, што је за Лукашенка било неприхватљиво.

Различити ставови довели су до захлађивања односа двеју страна. Договор о заједничкој валути није постигнут, заједнички устав није написан, а нема ни договора о оснивању заједничког конзорцијума за транспорт гаса. Са оваквим развојем ситуације Александар Лукашенко се налази у незавидној позицији, са једне стране одавно омражен на западу, а са друге стране суочава се захлађеним односима највећег и најзначајнијег савезника.

Гасна криза

После распада СССР-а, Украјина и Белорусија су биле зависне од руског гаса. Ниска цена гаса је, поред виталног значаја, била и од изузетне социјално-политичке важности у овим земљама.

Битно је поменути да је у свим верзијама државних споразума фигурирао Пројекат о обједињавању енергетског система. Споразум је постигнут априла 2002. године и њиме се Белорусија обавезала да са „Гаспромом“ оснује заједничку корпорацију, на основу националног оператора „Белтрансгас“ до јула 2003. године. Русија се обавезала да „Гаспром“ снабдева Белорусију гасом по цени од 29 долара за хиљаду кубних метара гаса. Током реализације Споразума, Русија почиње, с времена на време, да користи „Гаспром“ као средство притиска на Белорусију. Инсистира се на куповини 50% акција „Белтрансгаса“. Вредност компаније постаје спорна, белоруска страна сматра да је вредност компаније 5 милијарди долара, док „Гаспром“ процењује имовину на 600 милиона долара. Будући да заједничка корпорација није образована до краја 2003.

Пише: Филип Андрејевић
понедељак, 15 новембар 2010 15:38

године, „Гаспром“ је објавио како је Белорусија једнострано прекршила одредбе Споразума што је резултирало повећањем цене гаса. Белорусија је одбила да потпише нови уговор о вишој цени гаса, 50 долара за хиљаду кубних метара, за 2004. годину. Међусобне размирице на релацији Москва-Минск, кулминирале су прекидом испоруке гаса. До договора је дошло тек 9. јуна са утврђеном ценом од 46,68 долара за хиљаду кубних метара.

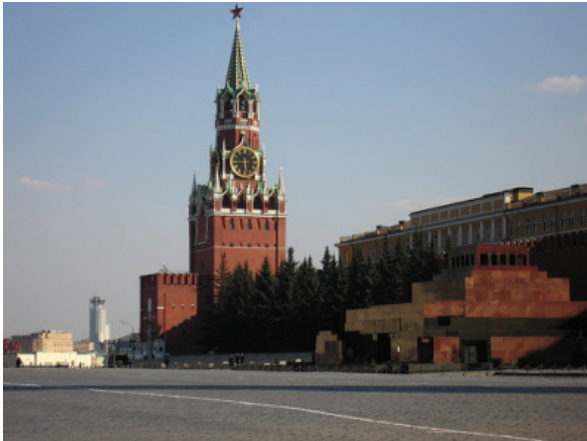
„Гаспром“ је ову ситуацију искористио да би се (1) извршио притисак на Белорусију у циљу усаглашавања са политиком цена „Гаспрома“, (2) показао руским властима непоузданост сарадње са земљама у транзиту и (3) неопходност изградња гасовода на дну Балтичког мора.

Током 2005. године дошло је до неколико сусрета између Владимира Путина и Александра Лукашенка, током којих се преговори о савезном уставу нису померили са мртве тачке, а преговори о заједничкој валути доведени су у ћорсокак.

Током 2005. године дошло је до неколико сусрета између Владимира Путина и Александра Лукашенка, током којих се преговори о савезном уставу нису померили са мртве тачке, а преговори о заједничкој валути доведени су у ћорсокак. Наредне, 2006. године, Александар Лукашенко опет осваја већину на председничким изборима, што земљу одводи у изолацију због непризнавања резултата избора од стране Запада, а председника приморава да предузме нове напоре за побољшавања односа са Русијом.

Отварање новог транзитног гасовода „Јамал – Европа“, крајем 2006. године повећало је преговарачку моћ руске стране, што је имало за последицу дуге и тешке преговоре о цени гаса. Договор је постигнут, буквално „уз звона московских кураната“ (сат на Кремљу), две минуте пре наступања 2007. године. Нови Споразум потписан је на период од четири године. Цена гаса утврђена је на 100 долара за хиљаду кубних метара гаса, а цена транзита 1,45 долара за хиљаду кубних метара гаса на сваких 100 километара. Постигнут је и договор о продаји 50% акција „Белтрансгаса“ „Гаспрому“ у износу од 2,5 милијарде долара, са роком отплате од четири године. Овим Споразумом гасна сарадња две стране практично је изведена из окриља савезне државе.

Нафта

За разлику од гаса, индустрија нафте у Русији била је демонополизована и приватизована почетком 90-тих. Због ове чињенице, утврђивање цене нафте је тражило сложеније механизме усаглашавања. Сарадња се кретала у два правца:

1. Транзит руске нафте преко територије Белорусије; и
2. Извоз нафте у Белорусију на даљу прераду за потребе домаћег тржишта.

Испорука и транзит нафте преко територије Белорусије вршио се преко нафтовода „Дружба“, који је део руског (совјетског) нафтовода, што је било од обостране користи. Обим транзита и прераде нафте стално се повећавао. Пуштањем у рад, Балтичког нафтовода, децембра 2001. године, дошло је до смањења количине протока нафте кроз нафтовод „Дружба“. На смањење протока утицао је и квар на нафтоводу јуна 2006. године.

Од 1995. до 2007. године, на основу Споразума о царинском савезу, извоз руске нафте се није опорезивао, Белорусија је имала обавезу да у буџет Руске Федерације уплаћује део прихода од извоза нафтних деривата из земље. Будући да Белорусија није испоштовала овај део Споразума, руска влада је 12. децембра 2006. године одлучила да, „у циљу заштите економских интереса Русије“, од 1. јануара 2007. године, уведе царину на испоруку руске нафте. Према прорачунима економиста, донета мера ствара дефицит у белоруском буџету за износ од 1.7 до 2 милијарде долара годишње.

Пише: Филип Андрејевић
понедељак, 15 новембар 2010 15:38

Како је и најавила, Русија је увела царину за извоз нафте у Белорусију (180,7 долара за тону). Белоруске рафинерије доведена су у неповољан положај, а државни концерн „Белнефтехим“ је приморан да раскине уговоре са руским нафтним компанијама.

Одговор Белорусије уследио је трећег јануара. Александар Лукашенко обратио се Русији поруком да ће, ако се утврђена царинска стопа за нафту не укине, бити присиљен да наплати све услуге које Русија у Белорусији добија бесплатно

Одговор Белорусије уследио је трећег јануара. Александар Лукашенко обратио се Русији поруком да ће, ако се утврђена царинска стопа за нафту не укине, бити присиљен да наплати све услуге које Русија у Белорусији добија бесплатно, почевши од војних објеката, коришћење земљишта на ком је саграђен гасовод, па све до транзита. Премијер Белорусије, Сергеј Сидоровски, изјављује да се, од 1. јануара 2007. године, уводи наплата транзита нафте преко територије државе у износу од 45 долара за тону.

Због овог сукоба Русије и Белорусије долази до обуставе снабдевања нафтом Словачке, Мађарске, Немачке, Пољске и Чешке.

Као одговор на донету меру, Владимир Путин је предложио Влади да изради низ мера за увођење царине на робу из Белорусије.

Ипак, после телефонског разговора двојице председника, царина на нафту се укида. Настављена је испорука нафте европским земљама.

Представник руске владе Михаил Фратков и премијер Белорусије Сергеј Сидорски потписали су „Споразум о мерама уређивања трговинско-економске сарадње извоза нафте и нафтних деривата“, 12. јануара 2007. године. Руси ипак задржавају царину, али је спуштају са 180 на 53 долара за тону нафте. Увођење пореза означава раздвајање прихода од реизвоза руске нафте. У случају неиспуњавања обавеза Белорусија ће плаћати цену од 180,7 долара за тону.

Пише: Филип Андрејевић
понедељак, 15 новембар 2010 15:38

Нове мере су утицале на додатне трошкове белоруских рафинерија, што је резултирало подизањем цене нафте и нафтних деривата у Белорусији. Економисти су израчунали да је Русија, током 2007. године, остварила приходе у износу од 1 милијарде долара, док је Белорусија изгубила 40% прихода од извоза нафте.

Опет се размењују оптужбе на релацији Москва – Минск.

Владимир Путин је у својим изјавама за медије изразио задовољство преговорима, а постигнути договор оценио као компромис од кога обе стране имају користи. Према његовим речима, Русија ће увек давати директну или индиректну подршку белоруској економији. По Путину, током 2007. године планирани су приходи Белорусије у износу од 3,3 милијарде долара за гас и 2,5 милијарди долара за нафту.

Са друге стране Лукашенко није био у потпуности задовољан преговорима. Оптужио је руску владу за «гушење тежње белоруског народа да живи заједно са братском Русијом у заједничкој држави». Најавио је окретање ка Европи и САД, тражење нових партнера за увоз нафте, истичући да Белорусија, због донетих мера, годишње губи око 5 милијарди долара. Према његовим речима грешка је била што је Белорусија стајала само на једној нози ослањајући се на Русију. Због те грешке изгубила је тржиште запада. Под условом да Русија одустане од притисака, Белорусија је спремна за побољшање односа са Русијом, сматра Александар Лукашенко.

До нове обуставе испорука нафте у Белорусију дошло је и почетком 2010. године због неспоразума око цене нафте за 2010. годину. Белорусија је запретила да ће, уколико се блокада настави, десетоструко подићи таксе за транзит руске нафте у Немачку и Пољску - на 45 долара за тону.

Млечни рат

Такозвани „млечни рат“ избио је, 6. јуна 2009. године, када је руска служба за заштиту потрошача (Роспотребнадзор) забранила увоз млечних производа из Белорусије, због недостатка одговарајуће документације. С друге стране, белоруски произвођачи су тврдили да су прошли сву неопходну сертификацију. Донета мера која је имала за последицу губљење јединог тржишта, што је за белоруске произвођаче значило пропаст. Белоруски експерти су сматрали да је циљ забране намера да се одвоје месна и млечна производња и да се стимулишу руски произвођачи. Акција је пажљиво испланирана у лето када је тржиште било обезбеђено значајном залихом млечних производа. Да је до акције дошло у зимском периоду, Русија би се сусрела са несташицом млека и млечних производа.

Изјавом да је договор постигнут Владимир Путин објавио је крај „млечног рата“ 11 јуна. Међутим, и поред званичног саопштења, „рат“ се наставио све до 17. јуна. Криза је утицала да Влада Белорусије донесе одлуку о увођењу царинске контроле за руске производе која је на руској страни одавно постојала.

Трговински односи

У спољнотрговинском пословању највеће тржиште белоруске привреде је руско. Током 2009. године Белорусија је у Европску унију извезла 56,36% својих производа, а у Руску Федерацију 31,5%.

Две стране потписале су неколико уговора у области трговине, и то: Уговор о слободној трговини (1992), Уговор о царинској унији (1995), Протокол увођења режима слободне трговине, без повлачења и ограничења (1995), Споразум о принципима наплате индиректних пореза при извозу и увозу робе (2006) као и Уговор о међусобној трговини (2007).

Роба из Белорусије има преференцијални статус на руском тржишту, у односу на производе из трећих земаља, и тржиште на коме заузима позицију једног од главних снабдевача прехранбеним производима. Руски производи немају преференцијале на белоруском тржишту.

Царински савез Русије, Белорусије и Казахстана ступио је на снагу јула 2010. године. По

Пише: Филип Андрејевић
понедељак, 15 новембар 2010 15:38

неким проценама Савез би могао да има стимулативни карактер за привреду потписница и очекивани раст од преко 15% БДП-а до 2015. године. Постоје и назнаке да је ово корак ка приступу у Светску трговинску организацију.

У трговинским односима нема назнака проблема у међусобној сарадњи, а Белорусија и даље држи позицију једног од главних извозника прехранбених производа у Русију.

Председнички избори 2010.

У децембру ће се у Белорусији одржати председнички избори. Изборима претходи, до сада, невиђена предизборна кампања, коју прате (не)очекиване варнице на релацији Москва – Минск. Руски „слободни медији“ почели су са емитовањем филма о Александру Лукашенку у коме је приказан као самодржац и последњи европски диктатор, који се не либи обрачуна са политичким противницима и употребе физичке силе.

Ни «Батка» (како често називају Лукашенка) није остао дужан. Пронашао је савезнике у председнику Грузије Михаилу Сакашвилију, руском опозиционару Борису Немцову као и председнику Летоније Валдису Затлерсу тврдећи да у Русији не постоји демократија, слобода јавне речи, брига за људска права и слично. Нису изостале ни оптужбе на рачун Владимира Путина, са којим је ретко проналазио заједнички језик. Почетком октобра оптужио је Дмитрија Медведева, председника Русије за

”
антибелоруску политику и подметање клипова белоруској привреди
“

Пише: Филип Андрејевић
понедељак, 15 новембар 2010 15:38

. Медведев је, са друге стране оптужио Лукашенка за спровођење

”
антируске политике

“

тврдећи да се

”

Лукашенко не понаша као партнер

“

.

Владимир Путин је на састанку Савета министара Савеза Русије и Белорусије, одржаном у Москви, покушао да помири Дмитрија Медведева и Александра Лукашенка истичући да се „проблеми, спорови и неразумевање између суседних земаља неизбежно јављају као што је то случај у свакој породици, али животни интереси братских народа остају исти

“

.

После ових сукоба, међутим, постало је јасно да Москва неће јавно подржати Лукашенка на предстојећим изборима, као ни било ког другог кандидата. Са разлогом се очекује да ће евентуална победа Лукашенка довести до преговора о сарадњи са представницима Русије и отворити питање цене енегената за 2011. годину.

Недавно су у званичној посети Минску били пољски и немачки министар спољних послова Сикорски и Вестервеле. На састанку са Александром Лукашенком министри су дали уверавања да ће, уколико се спроведу поштени избори, Минск моћи да рачуна на три милијарде евра помоћи наредне три године у оквиру програма Источног партнерства, намењеног земљама на источним границама ЕУ.

Закључак

Стиче се утисак да пројекат заједничке државе нема перспективу, што не значи да ће се од њега одустати. Нису искључене ни нове иницијативе за сарадњу у скоријој будућности. Белорусија је с једне стране формално–правно независна држава, а са друге *de facto* аутономија у саставу Федерације

Стиче се утисак да пројекат заједничке државе нема перспективу, што не значи да ће се од њега одустати. Нису искључене ни нове иницијативе за сарадњу у скорој будућности. Белорусија је с једне стране формално–правно независна држава, а са друге *de facto* аутономија у саставу Федерације. Треба напоменути да се питање иступања чланице из Савезне државе може решити само на референдуму. Драстичне промене по овом питању се не очекују, имајући у виду светску економску кризу. А ту је и нимало занемарљиви Уговор о колективној безбедности, који је потписан 14. маја 2002. године. Погоршање односа са Белорусијом не би одговарало ни Русији, због тога што она и даље у знатној мери зависи од белоруске војне индустрије. Фабрика војних транспортера из Минска испоручује шасије за руске мобилне интерконтиненталне системе „топољ-М“. Евентуално иступање Белорусије из Савеза приближило би непосредну опасност по Русију на само стотинак километара од Москве.

Чекајући нове потезе шефова држава, трговинска сарадња остаје на непромењеним позицијама, а Белорусија територија (не)безбедног транзита. Са разлогом се сматра да би преговарачку моћ, Белорусија повећала изградњом и модернизацијом инфраструктуре. Русија је у овом процесу доста напредовала, што јој је омогућило повратак на светску лидерску сцену.

Реално је очекивати да ће Русија временом губити интерес за Савезну државу, што значи да је на Белорусији да уложи напор за изналажења механизма, интереса, који би задржао Русију у постојећем Савезу.

Могући рецепт за јачање обостране сарадње су регионални пројекти који би укључили земље бившег Совјетског Савеза, а пре свих Украјину. Белорусији је за јачање привреде и преговарачке позиције неопходан партнер на западу. Наравно ту је и потреба за диверзификацијом извора енергије и смањивању зависности од руског гаса.

У ком смеру ће даље ићи овај по много чему специфичан „савез“ сигурно ће нам рећи резултати престојећих председничких избора у Белорусији.